

Avantprojecte de llei de modificació del llibre quart del Codi civil de Catalunya per tal de garantir la igualtat de drets i la no discriminació de les persones amb discapacitat sensorial

Exposició de motius

I

La finalitat de la llei és situar les persones amb discapacitat sensorial en igualtat de condicions respecte de les altres persones pel que fa a l'exercici efectiu dels seus drets a l'hora d'atorgar un testament davant del notari i de poder intervenir en qualitat de testimoni en l'acte d'atorgament del testament per una altra persona.

Les persones amb discapacitat sensorial són aquelles que pateixen o bé una disfunció, una discapacitat o bé un hàndicap visual, auditiu o verbal que limita les seves facultats de comunicació expressiva i receptiva, i per tal de subvenir les seves necessitats específiques és convenient adoptar les mesures oportunes per aconseguir la igualtat de tracte o d'oportunitats en l'exercici dels seus drets i deures com a ciutadans.

Aquesta llei té per objecte, en primer lloc, suprimir les expressions recollides en el Codi civil de Catalunya que identifiquen les persones com sordes, cegues o mudes, perquè la seva desaparició pot contribuir a eliminar l'estigmatització que deriva d'aquesta discapacitat, que, com és obvi, és susceptible d'una ampla gradació i classificació segons els casos. I, en segon lloc, la llei té per objecte eliminar les restriccions que el Codi estableix a les persones amb discapacitat sensorial a l'hora de realitzar actes de naturalesa successòria i situar-les en el mateix pla d'igualtat que el que correspon a les persones que no tenen discapacitats sensorials quan volen atorgar testament i ordenar les últimes voluntats, o bé quan intervenen com a testimonis en l'atorgament d'un testament aliè.

Es tracta, doncs, que en l'àmbit del dret civil una persona amb discapacitat sensorial sigui tractada igual que ho està essent qualsevol altra persona que no tingui la capacitat modificada judicialment, car el fet de patir una malaltia o tenir una patologia determinada no té, per ella mateixa, per què constituir una limitació a l'hora de realitzar determinats actes amb eficàcia jurídica, com és –en l'àmbit d'aquesta llei– el fet d'atorgar testament davant de notari o el d'intervenir en qualitat de testimoni en el testament que atorga una altra persona.

La malaltia o la disfunció de caràcter físic no és, per ella mateixa, un criteri per determinar si una persona és capaç o no per atorgar un testament o per intervenir en qualitat de testimoni en l'acte de l'atorgament de testament per una altra persona. La llei elimina, amb caràcter general, el criteri restrictiu que suposava la pertinença al col·lectiu de persones amb discapacitat sensorial i, tot mantenint la norma vigent que així ho estableix, deixa que sigui el notari qui, en cada cas i en funció de les circumstàncies personals de l'atorgant, valori quina és la seva capacitat de comprensió i les seves habilitats comunicatives, tingui o no discapacitat sensorial, de conformitat amb el que estableixen les disposicions del Codi civil de Catalunya i, de forma supletòria, de la legislació notarial.

Es tracta, en definitiva, de modificar les disposicions del Codi civil de Catalunya en matèria testamentària que establien restriccions vers les persones amb discapacitat sensorial que poden qualificar-se de discriminatòries. Aquestes són persones que ja poden realitzar actes jurídics amb plena eficàcia, atès que la malaltia o patologia que afecta els seus sentits no restringeix el seu autogovern, perquè són persones que poden manifestar la seva voluntat conscient i lliure i tenen facultats de comprendre i de discerniment per prendre les decisions més adequades en relació a l'àmbit personal o

patrimonial. Actualment, amb els avenços tecnològics existents, no té cap justificació mantenir en el Codi civil de Catalunya limitacions específiques per als col·lectius de persones amb discapacitat sensorial, amb l'efecte, a més, que la designació col·lectiva de les persones amb una disfunció dels seus sentits resulta discriminatòria. Avui dia, aquestes mancances sensorials es poden suplir amb alternatives de comunicació no verbal o amb l'ús de mitjans tecnològics que atorguen una fiabilitat i una seguretat jurídica equivalent a la que té lloc quan qui es manifesta és una persona sense aquest tipus de discapacitat.

Aquesta llei implementa la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de les persones amb discapacitat, feta a Nova York el 13 de desembre de 2006 i que forma part, a tots els efectes, del nostre ordenament jurídic des del dia 3 de maig de 2008, així com la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea. El text de la Convenció recull expressament a la lletra e) del preàmbul que "la discapacitat és un concepte que evoluciona i que resulta de la integració entre les persones amb deficiències i les barreres degudes a l'actitud i a l'entorn que impedeixen llur participació plena i efectiva a la societat, en igualtat de condicions amb els altres" i, dins de l'àmbit de la Unió Europea, la Carta dels drets Fonamentals de la Unió Europea estableix, a l'article 21, el principi de no discriminació per raó de discapacitat i, a l'article 26, inclou el principi d'integració de les persones amb discapacitat. La Comissió Europea, també, va aprovar el document que estableix l'Estratègia Europea sobre Discapacitat 2010-2020 que té com a objectiu fer possible que les persones amb discapacitat puguin fruitir de tots els seus drets, així com beneficiar-se de la seva participació en la societat. En la línia d'aquests precedents, aquesta llei pretén que les persones amb discapacitat sensorial no pateixin cap discriminació per raó de la seva discapacitat sensorial en l'exercici dels drets i llibertats que els corresponen com a ciutadans en l'àmbit del dret civil de Catalunya.

II

Amb aquesta iniciativa, el Govern dona compliment a la Resolució 683/XI, de 25 de maig de 2017, del Parlament de Catalunya, sobre la igualtat de drets i la no discriminació de les persones amb discapacitat sensorial, mitjançant la qual el Parlament va instar el Govern a estudiar i presentar la modificació del Codi civil de Catalunya per a fer efectiu el dret de no discriminació de les persones amb discapacitat sensorial en matèria testamentària.

Del mateix contingut de la Llei es desprèn la seva adequació als principis de bona regulació de l'article 129.1 de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, que es concreten en els principis de necessitat, eficàcia, proporcionalitat, seguretat jurídica, transparència i eficiència. En aquest sentit, es tracta d'una norma necessària per donar compliment al mandat de la Resolució 683/XI, de 25 de maig de 2017, del Parlament de Catalunya, i per dotar de seguretat jurídica les persones amb discapacitat sensorial respecte dels seus drets successoris. Atès el criteri de proporcionalitat, s'han modificat estrictament aquells preceptes del llibre quart del Codi civil de Catalunya per tal d'equiparar els drets de les persones discapacitades i aquesta modificació s'ha dut a terme per mitjà d'una llei atès el rang de la norma que es modifica, amb la finalitat que la regulació assoleixi l'eficàcia i eficiència preteses.

Per aconseguir aquest objectiu, es modifica l'actual redacció de diversos articles del llibre quart del Codi civil de Catalunya, amb la finalitat d'eliminar qualsevol tracte discriminatori de les persones amb discapacitat sensorial en matèria testamentària.

La llei modifica quatre articles del llibre quart del Codi civil de Catalunya, que són concretament: en primer lloc, l'article 421-8, relatiu al testador que és una persona amb discapacitat sensorial en el moment de l'atorgament; en segon lloc, l'apartat 2 de

l'article 421-10, que estableix que no cal la intervenció de testimonis quan el testador sigui una persona amb discapacitat sensorial; en tercer lloc, s'elimina la lletra b de l'apartat 2 de l'article 421-11, fet que té per conseqüència que les persones amb discapacitat sensorial ara podran intervenir en qualitat de testimoni en l'atorgament de testament per altri; i, en darrer lloc, es modifica l'apartat 5 de l'article 421-14, en relació al testament tancat, eliminant l'expressió "cecs", i permetent que les persones amb discapacitat visual puguin atorgar un testament tancat tal com ho pot fer qualsevol altra persona.

Amb la modificació dels esmentats articles del llibre quart del Codi civil de Catalunya s'aconsegueix promoure la igualtat de drets i eliminar regulacions discriminatòries que afecten les persones amb discapacitat sensorial a l'hora d'atorgar un testament i de poder intervenir en qualitat de testimoni en l'acte d'atorgament del testament per una altra persona.

Article 1. Testament atorgat per una persona amb discapacitat sensorial

Es modifica l'article 421-8 del Codi civil de Catalunya i queda redactat de la manera següent:

"Article 421-8

Testament atorgat per una persona amb discapacitat sensorial

Si el testador té una discapacitat sensorial en el moment d'atorgar testament, el notari ha d'aplicar el que estableix aquest Codi i, de forma supletòria, la legislació notarial."

Article 2. Testimonis

Es modifica l'article 421-10 del Codi civil de Catalunya, apartat segon, de forma que l'article queda redactat de la manera següent:

"Article 421-10

Testimonis

1. En l'atorgament del testament notarial, no cal la intervenció de testimonis, llevat que concorrin circumstàncies especials en el testador o que aquest o el notari ho demanin.
2. Concorren circumstàncies especials en el testador si per qualsevol causa no sap o no pot signar o declara que no sap o no pot llegir per si mateix el testament."

Article 3. Idoneïtat dels testimonis

Es modifica l'article 421-11 del Codi civil de Catalunya, apartat segon, en el sentit de suprimir la lletra b), de manera que els apartats c), d) i e) passen a ser els apartats b), c) i d), respectivament. L'article queda redactat de la manera següent:

"Article 421-11

Idoneïtat dels testimonis

1. Els testimonis, si n'han d'intervenir, són dos, han d'entendre el testador i el notari i han de saber signar. No cal que siguin pregats, ni que coneguin el testador, ni que tinguin la seva mateixa residència.
2. No poden ésser testimonis:
 - a) Els menors d'edat i els incapaços per a testar.
 - b) Els condemnats per delictes de falsificació de documents, per calúmnies o per fals testimoni.

- c) Els afavorits pel testament.
 - d) El cònjuge, el convivent en parella estable i els parents dins del quart grau de consanguinitat i el segon d'afinitat dels hereus instituïts o els legataris designats i del notari autoritzant.
3. Les causes d'idoneïtat s'apliquen, a més de les persones a què fa referència l'apartat 2, als facultatius, els intèrprets i els experts que intervenen en el testament.”

Article 4. Redacció del testament tancat

Es modifica l'article 421-14 del Codi civil de Catalunya, apartat cinquè, de forma que l'article queda redactat de la manera següent:

“Article 421-14

Redacció del testament tancat

1. El testament tancat és escrit pel testador, en forma autògrafa o per altres mitjans tècnics, o per una altra persona per encàrrec seu, amb l'expressió del lloc i la data. Si l'escriu una altra persona a prec del testador, s'ha de fer constar aquesta circumstància i s'ha d'identificar la dita persona, que ha de signar amb el testador al final del testament.
2. El testador ha de signar en tots els fulls i al final del testament, després d'haver salvat les paraules esmenades, ratllades, afegides o entre línies. Si el testament s'ha redactat en suport electrònic, s'ha de signar amb una signatura electrònica reconeguda.
3. Si el testador no sap o no pot signar, ho pot fer per encàrrec seu una altra persona, que ha de signar al final del testament i en tots els fulls, després d'haver fet constar la seva identitat i la causa de la impossibilitat que signi el testador.
4. El document que conté el testament s'ha d'introduir en una coberta tancada de manera que no en pugui ésser extret sense esquinçar-la.
5. No poden atorgar testament tancat els qui no saben o no poden llegir.”

Disposició addicional. Tractament del gènere en les denominacions referides a persones

En aquesta Llei s'entén que les denominacions en gènere masculí referides a persones inclouen dones i homes, llevat que del context se'n dedueixi el contrari.

Disposició final. Entrada en vigor

Aquesta llei entrarà en vigor l'endemà d'haver estat publicada al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.